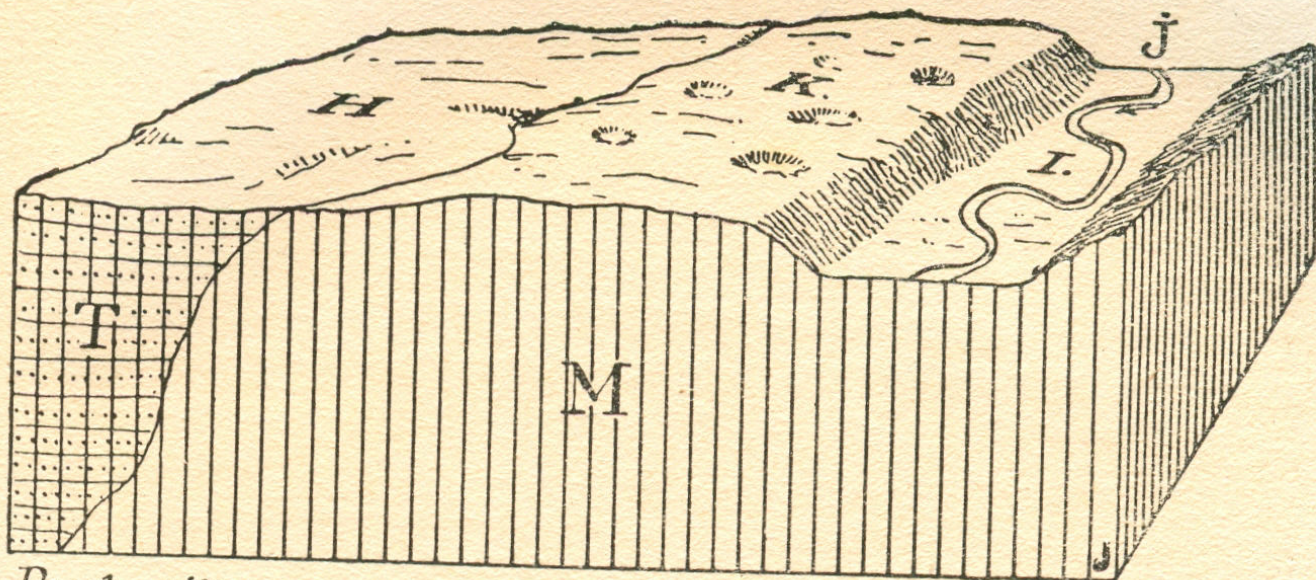
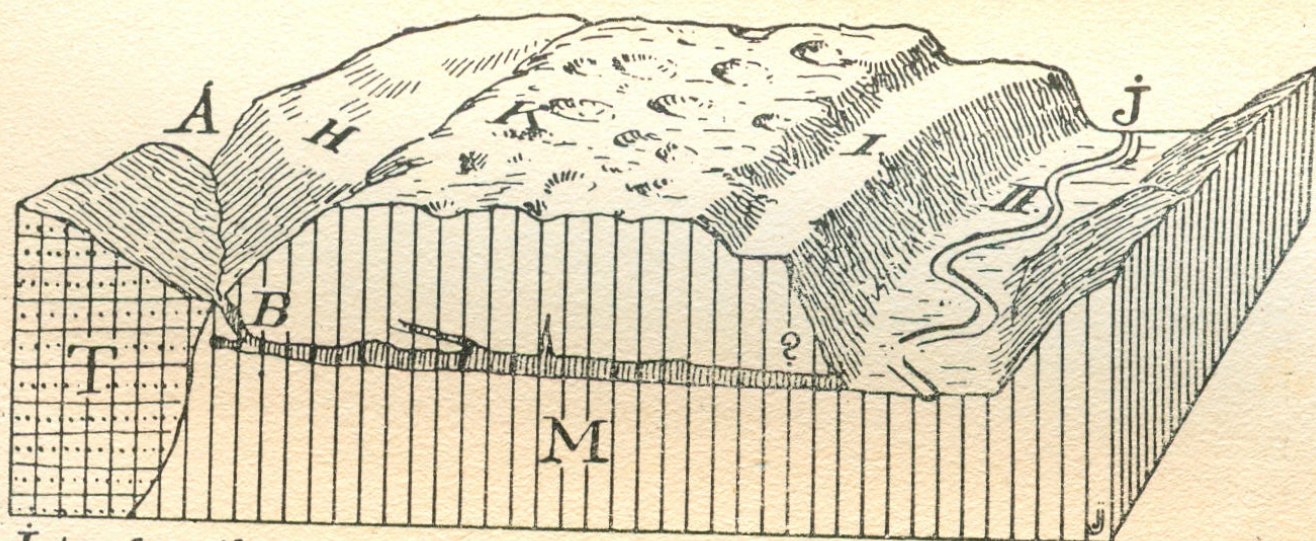

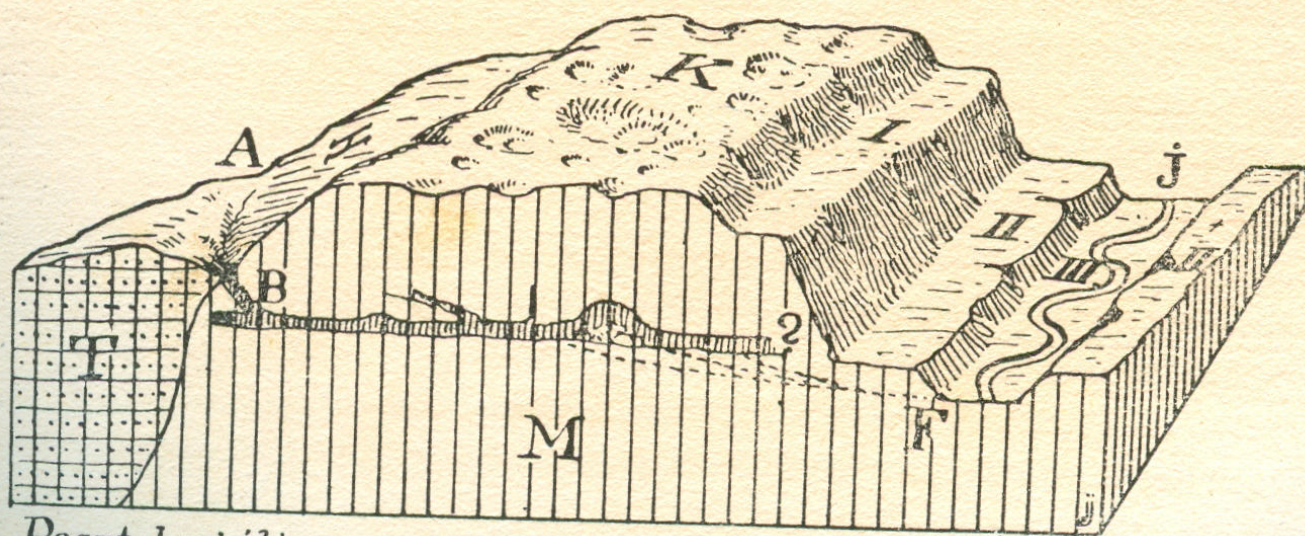
41. kép. Részlet az aggteleki Baradla-barlangból. A «Pokol», benne az «Elkárhozott lelkek». Nagy omlásokra telepedett sztalagmitok.

Preglaciális.

Interglaciális.

Posztglaciális.

Chalnoy

Az Aggteleki-barlang valószínű fejlődése.

A) Aggteleki völgy, B) Baradla-barlang, H) a harmadkori rétegek dombvidéke, K) Karszt felület, J) Jósza patak, T) Harmadkori rétegek, M) Mészkö, F) Források, I, II, III.) Egymásba vágódott völgyek.

42. kép. Aggteleki Baradla-barlang. A tizenhárom vértanú terme. A középtéren ledőlt kolosszus.

43. kép. Aggteleki Baradla-barlang. A «Tarpataki vízesések». Sztalaktitokkal díszített sztalagmitok.

Az Aggteleki Baradla-cseppkőbarlang története.

Láttátok-e már az aquincumi romokat? Azok a romok olyan épületek maradványai, amelyeket körülbelül 1500—1600 esztendővel ezelőtt építettek. Amikor azok készültek, akkor már az Aggteleki-cseppkőbarlang körülbelül éppen olyan volt, mint ma, talán csak a cseppkövek voltak benne egy kicsit kisebbek. 1500 esztendő a barlang történetében egészen jelentéktelen, rövid időszak!

Csak egy kis számítást próbáljunk megejteni. Csak éppen, hogy fogalmunk legyen a barlang képződéséhez szükséges időtartam hosszúságáról. Tudja mindenki, hogy az a mennyezetről lefüggő cseppkő, az úgynevezett sztalaktit úgy képződött, hogy azon a helyen a barlang mennyezetéről víz csepeg le s minden kis csepp parányi kis mészkőkérget hagy hátra. Mondjuk, hogy minden cseppből egy ezredrész milligramm, vagy egy grammnak egy milliomod része csapódik ki. Ez már tekintélyes mennyiség, bizonyosan több, mint a valóság.

Tegyük fel, hogy minden percben két csepp hullik le, tehát minden 30 másodpercben egy. Mivel egy esztendőben 31.536,000 másodperc van, tehát egy esztendőben 1.051,000 csepp hullik le, mondjuk, kerekszámokban, hogy éppen egy millió. Minden csepp egy milliomodrész gramm mészkövet rak le (feltevésünk szerint), tehát egy évben éppen egy gramm mészkő csapódik ki. Ez a mennyiség ezer év alatt egy kilogrammot tesz ki. Kisebb fajta cseppkőnek lehet ekkora súlya. Olvasóim közül a jobb számítók könnyen ki tudnák számítani, hogy milyen hosszú volna az a cseppkő, amelyik szabályos kúpalakú, hossza tízszer akkora, mint alap-

síkjának átmérője, súlya egy kilogramm s a mészkő fajsúlya 2·8.*

Bizony ez kicsiny kis cseppkő! Ezer év alatt tehát csak egy fél méter hosszú cseppkő keletkezik. De lehet, hogy feltevéseink egészen rosszak és már 100 év alatt keletkezik ekkora cseppkő, tehát egy kilogramm súlyú, ezer év alatt tehát 10 kg! De vannak ám az Aggteleki-barlangban olyan cseppkövek is, különösen a sztalagmitok, vagyis a barlang fenekén gyertya módjára álló cseppkövek, amelyeknek súlya több tonnát, tehát több ezer kilogrammot tesz ki! Feltevésünk szerint az ilyenek képződéséhez több százezer esztendő kell!

És ezek még csak a cseppkövek! De a cseppköveknél mindenesetre előbb kellett magának az üregnek keletkeznie, mert hisz barlangüreg nélkül cseppkövek sem keletkezhetek. A barlangüreget meg a víz olyan módon vájta, hogy majdnem azt mondhatnók, molekulánként hordta ki a barlang anyagát. Itt még csak megközelítő számításokat sem végezhetünk, mert hisz nem tudjuk, hogy mennyi víz folyt keresztül a barlangon, mennyi törmelék hordott magával a keresztülfolyó víz, milyen volt a víz oldóképessége, milyen gyorsan folyt s voltak-e hirtelen áradásai? Mert ezt mind tudnunk kellene, hogy csak némileg is megközelítő számítást végezzünk. Annyi azonban bizonyos, hogy a barlang kivájásához sokkal több idő kellett, mint a ma ott levő cseppkövek készítéséhez szükséges idő. A barlang tehát mindenesetre több százezer éves, lehet, hogy egy millió éves kis fiatalember! Mert viszont a barlang meg magához a hegyhez képest, amelyben rejlik, igen fiatal képződmény, geológiai értelemben véve!

Mivelhogy az Aggteleki-barlang vize Jósmafőnél, a Bodva völgyének egyik mellékvölgyében jön elő, feltehetjük, hogy akkor, amikor a barlangon végigfolyt még a patak, akkor nyílása a völgy úgynevezett városi terraszanak szintjében volt. Erről nem sokat tudunk ugyan, de más egyebet nem igen lehet gondolni. A barlang tehát az alatt

* Elárulom, hogy a hossza 5·14 deciméter.

az idő alatt képződött, mialatt a magyarországi patakok és folyók a városi terraszok szintjében folytak.

Ezt egy kicsit nehéz annak megérteni, aki nem tudja, mi az a terrasz. Emmiatt ide kell rajzolnom ezt a három kis rajzot egymás alá (L. 117. old.)

Az első, legfelső rajz a mai barlang vidékének egy részletét mutatja, úgy, mintha dombormű volna. Látjuk a nagy mészkötömeget, a mai Szilicei-platót abból az időből, amikor még környezetéből alig emelkedett ki, a puha, vizet át nem eresztő harmadkori rétegek majdnem olyan magasan borítottak be mindent a mészkötömeg körül, mint amilyen magas a mészkő felszíne. A Jósva-patak azonban már belevágódott a térszínbe, első völgyével (I) s azt hatalmasan kiszélesítve, kanyarogva folyt a Bodva-völgye felé.

A II. képen látjuk, hogy a Jósva-völgye újra belevágódott a hegybe, II. völgyet készített az I-be. Az első völgy hajdani fenekének darabjai még megvannak, ezeket nevezük fellegvári terraszoknak, mert minden hegyvidéki folyónk völgyében megtaláljuk ezeknek a terraszoknak (hajdani völgsíkoknak) maradványait s ezekre szokták építeni a várakat (pl. a budai Vár), kolostorokat (pl. a kiscelli kolostor Újlak fölött), templomokat stb.

A II. rajzon azt is látjuk, hogy a Jósva-patak újra kiszélesítette II. völgyét is, szélesen kanyarog rajta s betereteti kavicssal. Azt is látjuk, hogy a hegységen át barlang képződött s a barlang a Jósva II. völgyének szintjében nyílik. Aggteleknél a harmadkori rétegekbe mély völgy vágódott s a völgy vize eltűnik a mészkő egyik bujtatójában (ponorjában) s így jut bele a barlangba. Bizonyosan több ilyen bujtató vagy víznyelő is táplálja a barlangot, de nem ismerjük még mindegyiknek a nyílását. Soknak kellett lennie, mert nagy patak moshatott csak ki ilyen nagy barlangot.

A harmadik rajz a mai állapotot mutatja, természetesen igen erősen egyszerűsítve. A Jósva a II. völgy fenekébe újra belevágódott s a II. völgy régi völgsíkjának darabjai széles terraszok alakjában maradtak meg. Ezek a városi terraszok.

Mivel a Jósva völgyének feneké mélyebben van, mint a barlang hajdani, ma még ismeretlen nyílása, azért a víz a barlang fenekén eltűnik a mészkő réseiben s források alakjában jő elő a Jósva mai völgsíkjának szélén. Így a barlang legnagyobb része szárazon maradt. Megapadt a víz is, ami a barlangba jutott, mert a szomszédos völgyek sokkal gyorsabban vágódtak be, mint ahogy a mészkőben barlang fejlődhetik.

A barlang hajdani nyílása a Jósva völgyében bizonyosan el van torlaszolva mindenféle omladékkal, kötörmelékekkel. Az ilyen törmeléket a barlang apadó vize mésztufával szokta összeragasztani s lesz belőle az úgynevezett karszt-breccsa. Ezen aztán sűrű növényzet, erdő képződik s teljesen elrejtí a nyílást. Sőt valószínű, hogy ezt a hajdani nyílást még a lősz is segítette eltakarni.

Annyi bizonyos tehát, hogy a barlang a városi terraszok szintjében fejlődött ki, tehát akkor, amikor a Jósva II. völgyében folyt, talán 20—25 méterrel magasabban, mint ma. Azt pedig tudjuk, hogy ez az idő az úgynevezett pleisztocén-korszakban volt, mégpedig a két jégkorszak között felismert melegebb, úgynevezett interglaciális időben. Ekkor kellett tehát a barlangnak kialakulnia. Rettenetes hosszú időszak lehetett az, hisz a barlang kifejlődéséhez több száz-ezer esztendőre volt szükségünk.

Amikor a barlang fejlődött, akkor már itt járt az ember hazánk területén is. Ez az ember még nem volt egészen olyan, mint a mai ember. Megtaláltak néhány koponyát ebből az időből s azokon látni lehet, hogy például a kidudorodó szemöldöksont az orr fölött is áthúzódik. Ilyen fajta ember ma nem él a Földön. Az ausztráliai néger koponyája hasonlít legjobban hozzá, de már annak sincs átmenő szemöldöksont dudorodása. Ennek az ősebernek az alsó állkapcsán, elül nem volt olyan kiugrása, mint a mi koponyáinkon, tehát csúnyán visszacsapódott az álla, nem volt olyan szép, gömbölyűen kidudorodó álla, mit a ma élő, csinos arcú embereknek. Valószínűleg zömökebb, vállasabb, hosszabb karú volt, mint a mai ember s testét alighanem sűrű szőr fődte, mint a majomét. De ebből nem következik,

hogy a majomtól származott volna, hanem annak csak nagyon, de nagyon távoli rokona.

Ennek az ősembernek még nagyon kezdetleges kőszerszámai voltak, de a tüzet már ismerte, ezért ember volt ez, teljesen ember, bár talán durvább, állatiasabb, mint a mai. Műveltségét a Párizs mellett levő Chelles helységnél talált, gazdag lelőhely után chelles-i kultúrának nevezzük (mondd: selli kultúra).

Amikor ez az ősember ott járt, talán a barlang vidékén is, akkor még a barlang nem volt lakható. Erős patak folyt rajta keresztül, s bejáratai sem lehettek olyanok, hogy az ember belemerészkedhetett volna. Hiszen a barlang fenekén tombolva zúgott a bővizű patak s áradásai elsodorhatták volna azokat, akik a barlangba telepedtek.

Csak amikor a második jégkorszakban a Jósva-völgye mélyebbre vágódott s a barlang patakja erősen meggyengült, akkor vált lakhatóvá a barlang, de ebből az időből sem találunk benne emberi nyomokat. Csak sokkal később, amikor már a barlang úgyszólván teljesen felöltötte mai alakját, akkor telepedett bele az ember az aggteleki nyílásba. Eszközeit ott megtalálták.

Amióta a barlang teljesen kifejlődött, tehát a második jégkorszakban,* azóta csak cseppkövek képződnek benne. Azelőtt gyakran megtörtént, hogy a barlangpatak annyira kiszélesbítette a barlangot, hogy mennyezetének egy-egy hatalmas darabja beomlott. Ezt az omladékot aztán a víz vagy elhordta, vagy megkerülte, de valamiképpen újra utat tört magának a törmeléken át, vagy alatta, vagy mellette.

Ma már ilyen omlás nem igen történik. A barlang üregei nem tágulnak, tehát az egyensúlyos állapotnak újabb megháborítása nem igen lehetséges. Ma az omladékot vagy a kimosott sziklákat, oldalfalat és mennyezetet egyaránt ellepi a mészkéregzés, az úgynevezett barlangi travertino. A barlang fölött a mészkő összevissza van repedezve, a repedések megtelnek vízzel s a víz a barlang mennyezetén

* Mi Magyarországon mindig csak két jégkorszakról beszélünk. Az Alpokban négyet szoktak képzelni. Az ő véleményük szerint az ember az utolsó jégkorszak előtt, a Riss-Würm interglaciális korban jelent meg.

át becsöpög a barlangüregbe, egy része ott talán elpárolog, ha a barlangban légvonat van, de legnagyobb része a barlang fenekén újra eltűnik.

Csak egy kevés mészkő-anyagot, néhány ezredrész milligrammot hagy hátra minden csepp. Mert a mészkő-anyag a vízcseppből nemcsak azért csapódik ki, mert a víz egy része elpárolog, hanem azért is, mert a vízből kiszabadul a széndioxida vagy szénsavgáz s akkor a víz nem tud annyi meszet oldva tartani, mint eddig. Különösen két esetben szabadul ki belőle széndioxida. Először is akkor, amikor a vízcsepp függ a mennyezeten. Ebben az esetben nem tartja fenn a cseppet más, mint a felületi feszültség, tehát a csepp teljesen megszabadul önsúlyának nyomása alól, különösen abban a pillanatban, amikor éppen lecsöppenik. Mert a víz annál több szénsavgázt tud elnyelve tartani, minél nagyobb nyomás alatt áll. A szódavizes palackban nem gyöngyözik a széndioxida, mindaddig, amíg egy keveset ki nem eresztünk belőle. Amint kieresztünk egy kevés vizet, azonnal kisebb lesz a palackban és a víz belsejében a nyomás s rögtön temérdek széndioxida szabadul ki s gyöngyözve pezseg a palackban is, meg a pohárban is.

A lecsöppenő vízcseppben a víz saját súlyának nyomása megszűnik. Szénsavgáz szabadul ki belőle s a csepp helyén kevés mészkő-csapadék, barlangi travertino marad hátra.

A második eset akkor következik be, amikor a vízcsepp a barlang fenekére cseppenve, ott szétszóródik, vagy legalább is szétterül. Óriási módon megnől a felülete, tehát sokkal több alkalma lesz a szénsavgáz-molekuláknak a víz belsejéből eltávozni, mint eddig volt. Ott tehát megint mészcseppek csapódik ki. Eleinte széles területen, mert a csepp magasról esett s nagyon szerteszóródott. Később, amikor már a travertino a barlang fenekén jól megvastagodott, akkor a csepp valamivel kisebb magasságból esik, különösen, ha a mennyezetről kezd a cseppkő lefelé nyúlni. Most már a csepp kisebb végsebességgel érkezik a barlang fenekére, tehát nem szóródik annyira szét, hanem kisebb területet borogat be travertinjával. Lassankint oszlopszerűen fölemelkedik, fölépül a sztalagmit, fenn mindig keskenyebb és keskenyebb

lesz, végül rendesen egészen vékony hegygel közeledik a sztalaktit lenyúló hegyéhez s aztán összeérnek s a mennyezettől a fenéig lenyúló, oszlopszerű képződmény lesz belőle. De mennyi változatosság lehetséges! A lecseppenő csepp lecsurog a sztalagmit oldalán s azt félig odatapadt, sztalaktit-szerű képződményekkel díszíti. Változhat a becsepegő víz mennyisége, mésztartalma, szénsavgáztartalma stb., stb. Esszerint mindig más és más formák keletkezhetnek, végtelen változatossággal.

Megesik az is, hogy a sztalagmit valami régi törmelék-halmazra épült fel. A törmelék-halmaz egyes darabjai közt üregek vannak, egyik darab élével vagy hegyes sarkával támaszkodik a másikra. Mondjuk, hogy ezt a darabot terhel meg mindig jobban és jobban a növekedő sztalagmit. Évezredek multán olyan nagy lesz a terhelés, hogy a sarkával támaszkodó kő sarka ezt a nyomást nem bírja ki, összezúzódik s a kő nagyot zökkenik lefelé, csúszik egy keveset oldalt, esetleg el is ferdül. A sztalagmit kimozdul függőleges állásából. Az Aggteleki-barlangban van egy ilyen, hatalmas nagy, ferden álló sztalagmit, valóságos világcsodája. Mert ferdesége mellett is szilárdan áll s óriási tömege félelmetesen veszélyes egyensúlyi helyzetben mered a szomszédsága fölé.

De van olyan sztalagmit is, amelyik teljesen elvesztette az egyensúlyt s eldőlt. Ott fekszik a hatalmas kolosszus, elterülve a törmeléken. A ledőlt oszlop tetején új sztalagmit képződött, természetesen ugyanazon a helyen, ahol a ledőlt kolosszus képződött hajdanában. De lehet, hogy más helyen, éppen az oszlop derekán is áll már új sztalagmit. Ilyen csodálatos képződmények is vannak az Aggteleki-barlangban!

Amikor a cseppkövek zavartalanul kezdtek képződni, akkor jelent meg először az ember a barlang környékén. El volt záródva minden nyílása, csak néhány borzalmas víznyelő tátong a napvilágon. Az őseMBER az ilyen messze elkerülte, hisz félnie kellett mindentől, nem tudhatta, mi lakik benne. Talán a pokol nyílása!

A barlang belsejében messze, messze benn ott, ahol ma

a 13 vértanúról elnevezett, óriási cseppkő-képződmények állnak, teljes sötétség és teljes csend volt. Nem hallatszik oda le a külvilág semmi zaja, sem a szél zúgása, sem az eső csapkodása, még a mennydörgés sem! A néma kőkolosszusok hiába hallgatóztak, teljes csönd honolt az üregben. S ebben a csöndben és sötétségben, ebben a síri némaságban is meg-megpendül a lecseppenő víz, szabályos időközökben. Mintha az örökkévalóság órája ketyegne, lassú, vontatott kopogással. Izenet a külvilágból! A Napsugár izenete! A Napsugár emelte fel a tengerből a vizet, a Napsugár indította a szelet, amelyik a nedves levegőt a kontinensre hozta, a Napsugár emelte fel a levegőt, hogy kicsapódik belőle a pára, s a lecseppenő esőcsepp a Napsugár kis vitéze, amelyet elküldött hegyet pusztítani, az Alvilág építményeit lerombolni. Az egyik kis katona behatolt a mészakő sötét üregeibe s ott végzi munkáját. Elragadott mészanyagának egy részével díszes csöppkővet készít a síri csönd és sötétség szomorú birodalmában, másik részét tovaviszi mélyebb üregekbe s majd kacagva, ujjongva tör elő a barlangi forrásban, üdvözölve urát, küldőjét és parancsolóját, a mindenható Napsugarat!

Odalenn a komor oszlopok hallgatóznak. A cseppek néha sűrűbben, néha gyérebben pendülnek, aszerint, hogy volt-e eső odakünn vagy nem.

Semmiféle más zaj nem hatol ide le! Évezredek múltak s a némaság, a sötétség teljesen zavartalan. Odakünn az ősbövény bikája bög, vagy a mammut hallatja csúnya, trombitáló hangját, talán nagy ragadozó madarak is kárognak, vagy a sűrű bozótban szívszakadva énekel a szerelmes kis énekes madár. A tizenhárom kőkolosszus odalenn nem hall belőle semmit.

Aztán megjelenik a barlang vidékén a legkegyetlenebb, legvérengzőbb fenevad, az ember! Kőszerszám van a kezében, sőt tüzet is tud gyújtani. Milyen szörnyű fegyver az ember kezében a tűz! Felgyújtja vele az erdőt s millió és millió élőlényt pusztít el borzalmas tűzhalállal. Ebből sem hall semmit az a tizenhárom odalenn.

De egyszer csak futva menekül a gyöngébb Ábel az erő-

sebb Káin elől! Irigység, féltékenység, gyűlölet tölti meg gonosz szívét. Ilyen gonosz indulata állatnak nincs! Utóléri a szegényt s durva kőfejszéjével szétzúzza a koponyáját. Testvérgyilkosság, égbekiáltó bűn! A megsebzett utolsó, velőtrázó sikoltása égbe kiált, de lehallik az Alvilágba is. *Ezt* meghallja az a tizenhárom. Az első hang! Oh, hogy összeborzadnak! Csoda, hogy be nem omlik a mennyezet! Talán akkor dőlt ki az a kolosszus, amelyik ott hever a 13 mellett.

Hosszú, hosszú évezredek múlnak s csak a Napsugár kis katonái, a cseppek hullanak véghetetlen egyformaságban. Talán csak azért, hogy hallani lehessen a csendet. Egyszer csak olyan emberek járnak a barlang táján, akiknek nem kő-, hanem bronzfegyvere van. Ezek már háborúskodnak, talán éppen a barlang fölött folyik a véres ütközet. Csattognak a bronz kardok a bronz pajzsokon, sisakokon, halálordítás, diadalüvöltés tölti meg a völgyet. Nem hallani belőle semmit, az ezredéves csönd honába nem hatol le a harci zaj. — Az ütközet múltán a megvert sereg egy kis töredéke az aggteleki nyílásban talál menedéket. Elbújnak a félelmes üregekben, de olyan csendben vannak, hogy szinte lélekzetüket is visszafojtják. A barlang képzelt rémeitől reszketve bujnak össze, kívül a biztos halál, belül az smeretlen rém!

Csak hosszú, hosszú órák, talán napok mulva mernek előbujni s elmenekülni valamerre, talán haza, ha van még otthonuk s a győztes ellenség nem dülta fel...

Békésebb időben újra fölkeresik a barlangot s égő fahasábokkal bevilágítva, a képzelt rémeket bűvös mondatokkal elűzve, behatolnak abba az első, nagyobb csarnokba, ahol az ütközet után meglapultak. Mivel otthonuk elpusztult s rossz idők járnak, ázsiai lovashordák üldözik a levert őslakók harcképes fiait, elhatározzák, hogy mindenükkel ide menekülnek. Behordják kis vagyonukat, betelepítik családjukat s ők maguk vadászattal és gyűjtögetéssel szedik össze az élelmet. Messzebb, mint az első csarnok, nem igen mernek hatolni, ott ismeretlen rémek laknak, onnan néha mintha vijjogást, gonosz kacagást hallanának. Teremtőm!

Oda bemenni csak az merjen, aki nem fél a gonosz lelkektől! Még arra nézni sem mernek, mert mintha zöldfényű szemek villognának feléjük! Milyen ostoba az ember! Képzelt rémekkel népesítette be a világot s félt mindenhol, irtózott minden szokatlantól.

A család életéből nem hat be messze semmi zaj. A tizenhárom messze, messze benn, a félelmetes üregeken és folyosókon túl nem hall semmit, csak a fáradhatatlan cseppek pendülnek, koppannak, mintha az örökkévalóság órája járna . . .

Vad ázsiai hordák, germán eredetű népvándorlók felfedezték a barlanglakókat, kiirtották őket, a gyermekeket anyjuk ölében szúrták le s az élelmiszereket elhordták. Csak egy kis fiúcska menekült el messze, messze be a barlang üregeibe, nem találták meg. De a gyermek meg nem tudott visszatalálni. Sírása, jajgatása betöltötte a néma boltozatokat. Ezt talán meghallotta az a tizenhárom, de nem tudtak a kis árván segíteni! Kőszívük megindult, mert a köveknek is van szíve, csak az emberek közt vannak szívtelenek. Kérték a kis cseppeket, hogy mentsék meg a gyermeket. S a cseppek szótfogadtak. Megáradt a barlangpatak. A gyermek érezte, hogy lábát éri a víz. Menekült fölfelé, mindig följebb és följebb, csoda, hogy fel tudott kapaszkodni olyan meredek sziklákon, s íme, világosságot pillantott meg feje fölött s kijutott a szabadba. Szegény bujdosók megtalálták s megmentették . . .

Elzúgott a barlang fölött a népvándorlások özöne, nem hallatszott belőle odalenn semmi! Letelepdedtek a magyarok a környéken, mit tud róla az a 13? A mongolok elől talán sokan menekültek a barlang egyik-másik nyílásába, de a vértanuk termébe nem juthatott el senki. Elmúltak a török idők is, egy nagyra hivatott nemzet vívta szabadságáért halálos tusáját, alighogy lerázta a szörnyű török igát.

Mindebből, Hunyadi János dicsőségéből, Mátyás igazságából, Rákóczi fájdalmából, a branyiszkóiak diadalából nem hallottak odalenn semmit. Csak a Napsugár kis vitézei pendültek szakadatlanul, mint annyi sok-sok ezer év óta, csak a tizenhárom kolosszus mellén nőtt a cseppkő-szakáll . . .

Egyszer aztán a sok százezer esztendő's csöndet emberi léptek, a sok százezer esztendő's sötétséget fáklyafény szakítja meg! A barlang fel volt fedezve!...

A tizenhárom kőkolosszus bámulva tekint az emberekre! Hát ez az a szörnyeteg, aki testvérét legyilkolja, ártatlan gyermekeket a sziklához paskol, szegény öregasszonyokat máglyán éget el! Hát ez az! Vajjon mit akar itt?

A kíváncsiak körültekintgetnek, megcsodálják a hatalmas kolosszusokat s aztán tovább mennek. Megint csönd és sötétség. De most már nem tart soká. Minduntalan jönnek látogatók, fáklyákkal bekormozzák a gyönyörű alakzatok márvány testét, a finomabb csipkéket, cseppköveket, ezeréves remekműveket letördelik csupa szeszélyből, gyertyával becsepegtetik a ledőlt kolosszus ragyogó testét. Ott esznek a pompás sztalagmitok közt, elszórják a szalonna-héjat és zsíros papirost... Szemét, piszok, ostoba lárma és éretlen tréfálkozás...

Végre! Végre jönnek jó emberek is. Eltakarítják a szennyet, járható utat készítenek, megtiltják a további pusztítást és mocskolást, majd pompás elektromos világítás ragyogó fényében tündöklenek azok ott tizenhárman.

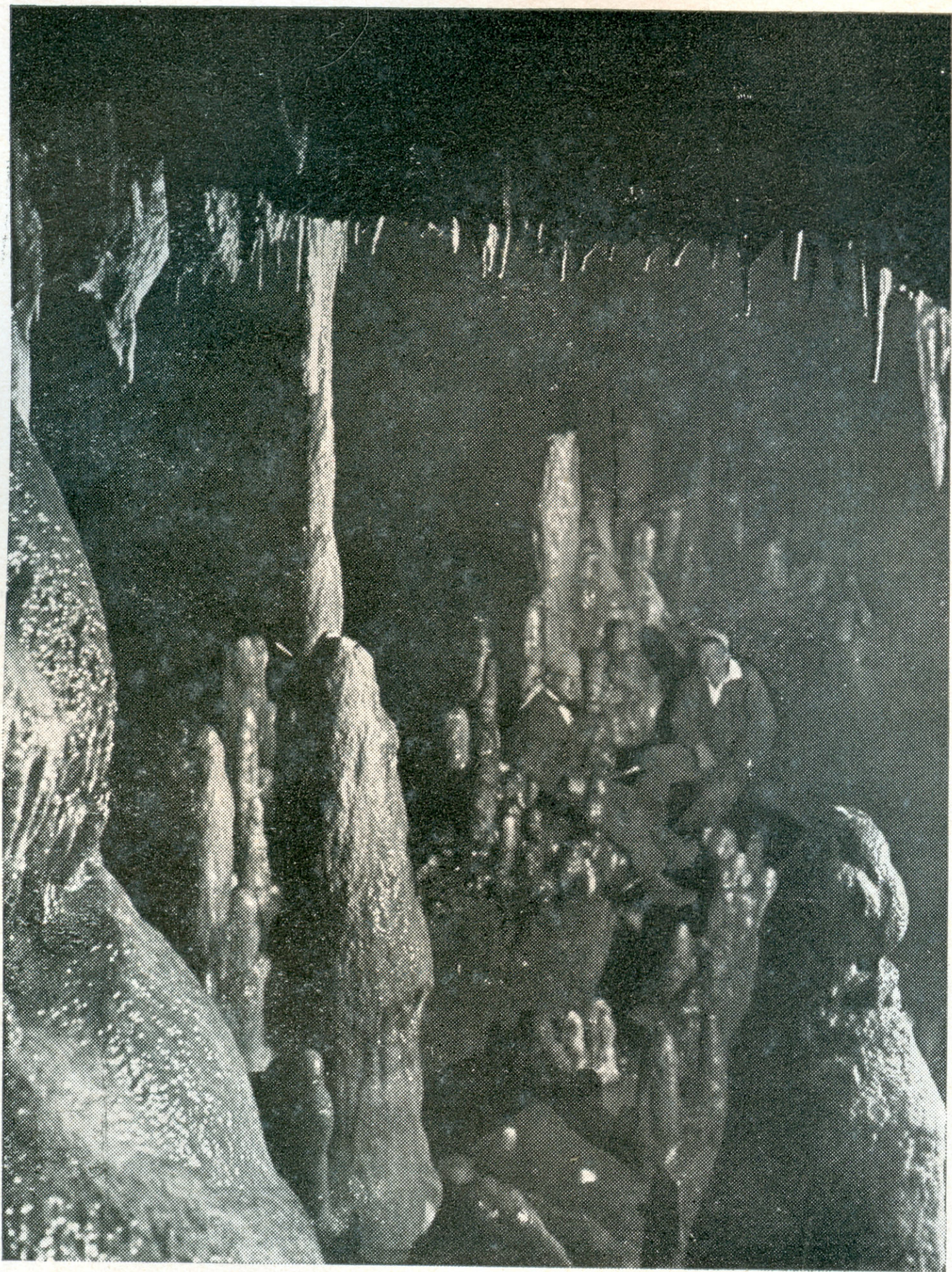
Ezeknek már érdemes elmondani mindazt, amit sok-sok ezer esztendő alatt átéltek, s a kőkolosszusok is megszólalnak a tudomány hangtalan, de annál beszédesebb nyelvén s elmondták azt, amit ide leírtam.

CHOLNOKY JENŐ dr.

ÉGEN, FÖLDÖN

FÖLDRAJZI ÉRTEKEZÉSEK

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

40. kép. Részlet az aggteleki Baradla-barlangból. Fenn apró sztalaktitok, lenn nagy sztalagmitok.